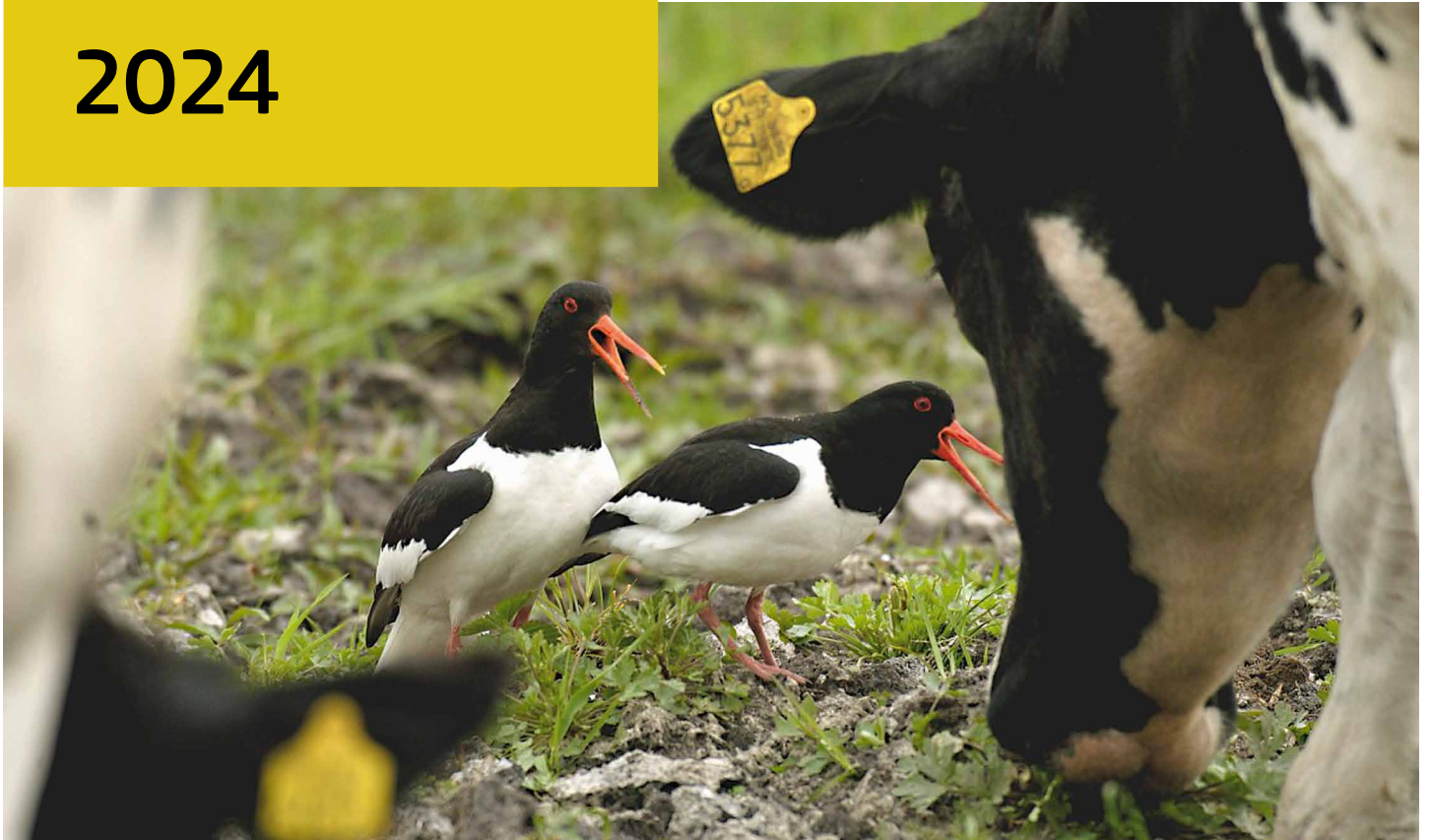

Jaarverslag 2024

Colofon

BoerenNatuur
Bemuurde Weerd Oostzijde 12
3514 AN Utrecht
030-2769890
www.boerennatuur.nl

Auteurs

Lieneke Bakker
Marjolein Bezemer
Babs Bouwman
Annemieke Dunnink
Dorien Jansen
David Kingma
Marije Klever
Pieter Verbeek
Evelien Verbij
Mathilde van 't Oor
Linda Romijn
Sarah Westenburg

Eindredactie

Pieter Verbeek
Annemieke Dunnink

Beeld

BoerenNatuur
Kate Snow
Jurriën van Deijk
Babs Bouwman
Fred van Diem
mugmedia
De Lieuw
Saxifraga: Piet Munsterman,
Mark Zekhuis, Martin Mollet,
Kees Marijnissen, Luuk Vermeer
Landschapsbeheer Friesland
Dominic Soete
Communicatiebureau De Lynx

Opmaak

Ocelot Ontwerp

Druk

Groenprint

Copyright BoerenNatuur 2024

10

Sterk verhaal, groene toekomst

26

Vlinders tellen voor BIMAG: 'Hé, da's een leuke!'

34

Het nut van insecten in akkerranden als gewasbeschermers

13

Studiegroepen
zorgen voor
kennisdeling én
verbinding

22

Europa maant
Nederland zich beter
in te zetten voor
weidevogels

Inhoud

VOORWOORD MARIJE KLEVER		BoerenNatuur in de media	24
Leiderschap vanuit het midden	4	EINDSYMPOSIUM TOEKOMSTBESTENDIGE LANDBOUW: Hoe nu verder?	25
Leren, delen en inspireren op de BoerenNatuurdag	7	Vlinders tellen voor BIMAG: 'Hé, da's een leuke!'	26
2024: Matig tot slecht broedseizoen Grutto	8	Collectievennieuws	28
NATUURINCLUSIEVE LANDBOUW OP DE KAART IN 2024		MONITORING IN SAMENHANG: Sleutel tot succes bij natuurinclusieve landbouw	30
Sterk verhaal, groene toekomst	10	HET BOERENNATUUR KENNISUUR: Ecologische kennis voor alle collectieven	32
Studiegroepen zorgen voor kennisdeling én verbinding	13	Schouwtool zorgt voor beter inzicht in natuurbeheer	33
Natuurinclusieve landbouw voor alle boeren	14	Het nut van insecten in akkerranden als gewasbeschermers	34
ANLb-stelsel in Beeld	16	Bodem in Beeld: reeks video's en podcasts nu te beluisteren	35
WERKEN AAN VERDERE PROFESSIONALISERING VAN COLLECTIEVEN, BOERENNATUUR EN HET HELE ANLB 'Dit is het momentum om door te groeien'	18		
TWEDE KAMERLEDEN OP BEZOEK 'Hoe kunnen we samen het ANLb nog succesvoller maken?'	21		
Europa maant Nederland zich beter in te zetten voor weidevogels	22		

VOORWOORD MARIJE KLEVER

Leiderschap vanuit het midden

2024 gaat voor mij de boeken in als het jaar dat de politiek echt achter het agrarische natuurbeheer en de collectieve werkwijze is gaan staan. Het was het jaar dat er in het hoofdlijnenakkoord structureel 500 miljoen euro werd opgetekend. En het jaar dat in de Kamer een breed gedragen motie werd ingediend om dit geld via de collectieven van BoerenNatuur te besteden. Erkenning dus dat de collectieve werkwijze werkt: met de boeren in het gebied de juiste maatregel op de juiste plek krijgen in een vrijwillig maar niet vrijblijvend systeem. Dit is echt waardering voor het werk van de collectieven van de afgelopen acht jaar.

Voor mij is dit ook het bewijs dat leiderschap vanuit het midden werkt. Leiderschap vanuit het midden is een term die ik gepikt heb van Bart Brandsma, een praktische ingestelde filosoof. Leiderschap vanuit het midden, zoals ik het in mijn woorden zou uitleggen, betekent niet dat er één persoon zegt welke kant we opgaan en we deze volgen. Het betekent dat er een beweging ontstaat doordat mensen aanhaken omdat zij zien dat de kant waarop we gaan een goede en logische is. Aan de slag gaan, mensen en partijen hieromheen verzamelen, samen verder bouwen en dit dan weer opnieuw laten zien om vervolgens met een nog grotere groep verder te bouwen.

De collectieven hebben het laten zien en steeds meer mensen en organisaties, en nu dus ook de politiek, bouwen met ons mee.

En zoals bij elke bouw zit het ook wel eens tegen of komen we dingen tegen, die we anders hadden moeten doen. Er zijn nog voldoende uitdagingen. Ons werk bij BoerenNatuur kan altijd beter. Ook in het stelsel, en bij de andere partijen die daar onderdeel van zijn, liggen er nog vele uitdagingen. Soms betekent dit dat er stukjes moeten worden afgebroken en weer opnieuw moeten worden opgebouwd. Immers, het fundament moet het verder bouwen wel aankunnen. Daar zit onze uitdaging in 2025: samen met de partijen om ons heen, doen, leren, beter doen. Met elkaar het aan durven om stap-

pen te zetten, óók als dat betekent dat niet alles kan blijven zoals het is. Zowel bij de collectieven en BoerenNatuur, als bij de partijen om ons heen zullen doorontwikkelstappen moeten worden gezet.

Voor mij persoonlijk was dit het eerste jaar als voorzitter van BoerenNatuur. Ik ben afgelopen jaar veel op algemene ledenvergaderingen geweest, en ben eigenlijk zonder uitzondering iedere keer verrast hoe dit leiderschap vanuit het midden door de collectieven wordt toegepast. Door het uitbouwen van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer, maar ook door allerlei projecten met mensen en partijen die willen meebouwen aan de richting, waarin wij denken te kunnen bijdragen aan perspectief voor landbouw én natuur.

Dat ik vervolgens dit verhaal landelijk mag verwoorden en op die manier mag bijdragen aan het verder brengen van onze boeren natuur blijft een ontzettende eer. Met heel veel enthousiasme ga ik in 2025 voortzetten! ■

Marije Klever
Voorzitter BoerenNatuur

AGRARISCH NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER IN BEELD

Leren, delen en inspireren op de BoerenNatuurdag

Op 15 maart organiseerde BoerenNatuur de jaarlijkse BoerenNatuurdag. Driehonderdvijftig bezoekers en sprekers kwamen naar Nijkerk om te leren, kennis te delen en inspiratieve nieuwe inzichten op te doen. De dag werd geopend door onze nieuwe voorzitter Marije Klever.

De BoerenNatuurdag is opgezet voor de collectieven, maar iedereen die in zijn werkveld werkt aan agrarisch natuur- en landschapsbeheer, natuurinclusieve landbouw en aanverwante onderwerpen, was meer dan welkom. Van beleidsmakers van provincie en LVVN (voorheen LNV) tot ecologen van kennisinstituten en soortenorganisaties.

Breed scala aan onderwerpen

De zeven workshops en veertien lezingen kenden een breed scala aan onderwerpen, zoals habitatkwaliteit meten, welk beheerpakket gebruik je wanneer?, doelen bepalen met monitoring, de relatie van de ecologie met agrarisch natuur- en landschapsbeheer, met KPI's gebiedsprocessen concreet maken en

opschalen en samenwerken met andere collectieven.

Ons doel van de dag was om alle bezoekers te inspireren en naar huis te laten gaan met een hoofd vol praktische handvatten om verder aan de slag te kunnen met duurzame landbouw. En dat is goed gelukt!

Ook meedoen aan de BoerenNatuurdag? Houd onze website en social media in de gaten. ■

Bekijk hier de aftermovie van de BoerenNatuurdag 2024 >

2024: Matig tot slecht broedseizoen Grutto

Ieder jaar werken vrijwilligers en agrarische collectieven samen om grutto's en andere weidevogels op het boerenland te beschermen en te monitoren. Uit de tellingen van 2024 blijkt dat er vorig jaar onvoldoende gruttokuikens groot zijn geworden om de populaties grutto's in stand te houden. Vooral de provincies Fryslân en Groningen laten lagere cijfers zien dan in voorgaande jaren. Het totaal aantal getelde broedparen bleef landelijk gezien redelijk stabiel ten opzichte van 2023, maar het totale aantal gezinnen dat een of meerdere kuikens vliegvlug kreeg was beduidend lager.

De tellingen worden gecoördineerd door vrijwilligersorganisaties, aangesloten bij LandschappenNL, de Bond van Friese Vogelwachten en agrarische collectieven, aangesloten bij BoerenNatuur. Om het broedsucces van de grutto te bepalen wordt eind april het aantal gruttoparen geteld en eind mei het aantal gruttogezinnen met (bijna vliegvlugge) kuikens. De verhouding tussen het aantal broedparen en het aantal gezinnen geeft het Bruto Territoriaal Succes (BTS). Dat percentage is indicatief voor het

broedseizoen van de grutto. BTS-tellingen geven geen exact inzicht in het aantal vliegvlug geworden gruttokuikens, maar wel een indicatie van het broedsucces. De duiding wordt weergegeven met het stoplichtmodel: groen (voldoende, meer dan 65%), oranje (mogelijk onvoldoende, 50-65%) en rood (onvoldoende/slecht, minder dan 50%). In 2024 kwam de grutto landelijk gemiddeld op de grens van oranje en rood. Alle tellingen in de provincies Groningen en Fryslân scoorden echter rood.

Sleutelfactoren broedsucces

Voor een succesvol broedseizoen van de grutto en andere weidevogels zijn er grofweg drie sleutelfactoren van belang: de kwaliteit van het leefgebied, de predatiedruk en het weer. Om de kwaliteit van het leefgebied te verbeteren, kunnen boeren beheermaatregelen via het vergoedingensysteem Agrarisch Natuur- en Landschapbeheer (ANLb). Een voorbeeld van beheermaatregelen die goed werken voor weidevogels zijn (greppel)plasdrassen en kruidenrijk grasland. Deze maatregelen werden de afgelopen jaren steeds meer toegepast.

Nat voorjaar

De winter en het voorjaar waren dit jaar erg nat. Het natte weer had ten eerste gevolgen voor de nestlocatiekeuze van weidevogels. Dit jaar werden er bijvoorbeeld nesten gevonden op plekken waar normaal gesproken geen weidevogels broeden. Dit waren plekken die hoger en droger lagen en waar soms (nog) geen afspraken waren gemaakt met boeren om beheermaatregelen te nemen. Dat zorgde voor een extra uitdaging.

Door het natte voorjaar kon bovendien het vee pas veel later naar buiten, waardoor er minder (voor)beweide percelen waren die een trekpleister voor weidevogelkuikeken kunnen zijn. Tot slot zorgde het natte weer ervoor dat kuikens sneller afkoelden in het natte gras en er minder insecten waren. Kuikens hadden het daardoor extra zwaar dit jaar. Veel tellers gaven aan dat er dit jaar minder kuikens per broedpaar werden waargenomen dan in voorgaande jaren.

Hoge predatiedruk

Ook speelde predatie dit jaar een grote rol in veel weidevogelgebieden. Met name in de noordelijke provincies zorgde de piek van veldmuizen vorig jaar voor grote aantallen steenmarters, hermelijnen, buizerds, bruine kiekendieven, etc. Maar vlak voor de start van het weidevogelbroedseizoen van 2024 waren er bijna geen muizen meer te vinden. De vele aanwezige roofdieren moesten daarom op zoek naar alternatief voedsel. Eieren en kuikens van weidevogels zijn daar op grote schaal het slachtoffer van geworden. Dit speelde met name in het noorden van het land. Niet

verwonderlijk dat het broedsucces van de grutto in met name Fryslân en Groningen ronduit slecht was.

Hoe verder?

Voor het behoud van de weidevogels is het van belang om te kijken hoe er gebiedsgericht gewerkt kan worden aan alle factoren waarmee het broedsucces verbeterd kan worden: inrichting, weidevogelbeheer en predatiebeheer. Diverse polders laten ook in 2024 zien dat er wel degelijk stappen gemaakt worden voor succesvol weidevogelbeheer. We roepen dan ook alle betrokkenen bij het weidevogelbeheer op om te werken aan een integrale gebiedsgerichte aanpak van het beheer. ■

Dit artikel is door BoerenNatuur, BFVW en LandschappenNL gezamenlijk opgesteld.

Sterk verhaal, groene toekomst

In 2024 heeft BoerenNatuur zich op diverse fronten ingespannen om belangrijke thema's rondom agrarisch natuur- en landschapsbeheer en natuurinclusieve landbouw op de kaart te zetten. Met een breed scala aan activiteiten hebben wij een breed publiek bereikt, variërend van politieke besluitvormers en overheidsinstanties tot externe samenwerkingspartners en andere geïnteresseerde partijen.

effectieve bijdrage kan leveren aan het realiseren van de maatschappelijke doelen op het gebied van biodiversiteit, landschap, klimaat en water én tegelijkertijd voor boeren een volwaardig alternatief verdienmodel kan zijn. Daarbij hebben we nogmaals aandacht gevraagd voor de randvoorwaarden die op orde moeten zijn om dit voor elkaar te krijgen. Dat hebben we herhaald in [onze reactie](#) op de publicatie van een rapport van Sovon over de stand van zaken qua vogelsoorten. In april hebben we nogmaals een [oproep](#) gedaan aan het toekomstige kabinet om via het ANLb te investeren in boer én natuur.

500 miljoen euro extra voor agrarisch natuurbeheer

In mei werd het Coalitieakkoord gepubliceerd, met daarin aangekondigd dat er per 2026 jaarlijks een extra €500 miljoen in 'agrarisch natuurbeheer' geïnvesteerd wordt. Dat was natuurlijk mooi nieuws!

Zo hebben we in februari bijgedragen aan een [amendement](#) dat is aangenomen door de Tweede Kamer, met als doel om het tekort aan budget voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) aan te pakken. In maart hebben we een [zienswijze](#) ingediend op het ontwerp van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Onze boodschap: als de overheid de juiste randvoorwaarden voor het realiseren van extra agrarische natuur

creëert, staan wij klaar om onze schouders eronder te zetten!

Oproepen aan een nieuw kabinet

Het voorjaar stond in het teken van diverse oproepen aan het toen nog toekomstige kabinet. In onze [boodschap voor een nieuw kabinet](#) hebben we ons toekomstbeeld van het ANLb geschetst: een ANLb dat zowel voldoende omvang als intensiteit heeft, zodat het een

In onze [reactie](#) hebben wij benoemd dat het ANLb - mits er voldaan wordt aan eerdergenoemde randvoorwaarden - maximaal kan bijdragen aan het realiseren van de maatschappelijke opgaven op het vlak van natuur en landschap: een win-win voor boeren en de samenleving als geheel.

In mei hebben we ook onze [drie speerpunten](#) voor een effectief predatiebeheer gedeeld, met als doel om in weide- en akkervogelgebieden een ecologisch evenwicht te kunnen bereiken. De zomerperiode stond in het teken van diverse werkbezoeken. In juni zijn diverse [Tweede Kamerleden](#) op bezoek geweest en hebben wij hen laten zien hoe agrarisch natuur- en landschapsbeheer bijdraagt aan doelen op het vlak van natuur en landschap, maar ook klimaat en water. Ook hebben we met hen besproken wat er nodig is om het ANLb goed uit te kunnen voeren. Daarnaast is ook het ministerie van Financiën is bij ons op bezoek geweest om te horen hoe het ANLb-stelsel in elkaar steekt. Verder hebben we voor onze samenwerkingspartners een bijeenkomst georganiseerd om te bespreken hoe we samen kunnen optrekken in het proces rondom de uitbreiding van het agrarisch natuurbeheer, en specifiek het ANLb als onderdeel daarvan.

Groen boeren loont

In juli hebben wij - samen met enkele samenwerkingspartners - het belang benadrukt van een eerlijke financiële waardering voor boeren die investeren in natuur en landschap, onder het motto: "[Groen boeren moet gaan lonen!](#)" Verder hebben wij [input](#) geleverd voor het toen nog op te stellen regeerprogramma, waarin wij - nogmaals - onze randvoorwaarden noemen en de overheid oproepen om te investeren in een toekomstbestendig bedrijfsmodel waarbij werken aan voedselproductie en andere maatschappelijke opgaven hand in hand gaan.

Naar aanleiding van de inbreukprocedure die de Europese Commissie tegen Nederland heeft ingesteld vanwege een falende bescherming van weidevogels hebben wij in september [deze reactie](#) gepubliceerd. Daarin hebben we het belang van uitbreiding van het ANLb genoemd, opnieuw onze randvoorwaarden onder de aandacht gebracht, en de overheid opgeroepen om ervoor te zorgen dat aan die rand-

voorwaarden wordt voldaan. Want alleen dan kunnen boeren die (gaan) meedoen aan het agrarisch natuur- en landschapsbeheer een effectieve bijdrage leveren aan het realiseren van de doelen van de Vogel- en Habitatrichtlijn.

In oktober hebben we de [oproep](#) gedaan om niet alleen in te zetten op toepassing van de kritische prestatie indicatoren (KPI's) die zich richten op milieuaspecten, maar óók op de KPI's voor natuur en landschap. Het is essentieel dat de [landelijke kernset KPI's](#) als set wordt ingezet om op alle doelen verbetering te bereiken. Wij hebben specifiek het ministerie van LNVN opgeroepen om het goede voorbeeld te geven.

In november hebben we opnieuw een bijeenkomst georganiseerd voor onze samenwerkingspartners. We hebben het gehad over belemmeringen en kansen, en vooral over de vraag hoe we met elkaar de uitbreiding van 'agrarisch natuurbeheer', met het ANLb als belangrijkste instrument, tot een succes kunnen maken. Daar hebben we elkaar namelijk hard voor nodig.

Begin december heeft het ministerie van LNVN onder andere de Contourenbrief Agrarisch Natuurbeheer gepubliceerd en daarover gedebatteerd met de Tweede Kamer. Ten behoeve van dat debat hebben wij [deze input](#) naar de Tweede Kamer verstuurd, met daarin opnieuw ons lijstje met randvoorwaarden en 5 aandachtspunten bij de verdere uitwerking van de Contourenbrief.

In heel 2024 hebben wij een veelheid aan reguliere en niet-reguliere overleggen gevoerd met het ministerie van LNVN, RVO en alle andere betrokken partijen bij het ANLb om input te leveren voor een betere aansluiting tussen beleid en praktijk en een betere uitvoerbaarheid van beleid. Tot slot is nog leuk om te vermelden dat er ook vanuit het buitenland veel interesse is in ons unieke collectieve ANLb-stelsel. Zo hebben wij meerdere presentaties gehouden voor geïnteresseerden uit andere lidstaten, waaronder ook beleidsmedewerkers van de Europese Commissie, hebben wij een delegatie uit Duitsland op bezoek gehad en is een delegatie uit Japan op bezoek geweest.

Terugkijkend op dit jaar kunnen we concluderen dat wij nog nooit zoveel genoemd zijn in Tweede Kamerdebatten en dat we onze externe zichtbaarheid volop hebben weten te vergroten. Daar heeft onze voorzitter, Marije Klever, via talloze bezoeken, optredens en uitingen in de media, ook een belangrijke rol in gespeeld.

Bij alles wat wij doen, onderstrepen we onze missie: het realiseren van toekomstbestendige landbouw door ervoor te zorgen dat landbouw en natuur elkaar versterken. We blijven ons hard maken voor uitvoerbaar en effectief beleid. Samen met onze 40 agrarische collectieven en externe partners bouwen we verder aan een toekomst waarin groen boeren loont voor boer én natuur! ■

Jaarcijfers 2024

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer

7.328 hectares — Jaarcijfers 2024

⬆️ 148 hectares — ten opzichte van 2023

Open grasland

81.363 hectares
⬆️ 1.235 hectares

Categorie klimaat

6.607 hectares
⬆️ 1.550 hectares

Open akkerland

7.328 hectares
⬆️ 148 hectares

Studiegroepen zorgen voor kennisdeling én verbinding

Samen weet je meer dan alleen. Daarom ondersteunt BoerenNatuur de agrarische collectieven om studiegroepen te organiseren, waarin boeren zich samen buigen over vraagstukken rond agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Of het nu gaat om duurzaam bodembeheer of ecologisch slootschonen. 'Mensen zitten hier met een gezamenlijk doel. We benutten ieders kennis en geven elkaar advies.'

In 2024 zijn er vanuit vijf collectieven veertien studiegroepen aan de slag gegaan in totaal 38 bijeenkomsten. De vraagstukken die aan de orde kwamen varieerden van akkervogels, natuurinclusieve veehouderij en graslandbeheer, akkerranden, botanisch grasland, natuurinclusieve akkerbouw, bodem, natuurinclusieve landbouw, groenblauwe dooradering, tot opgaven in het landelijk gebied. Per studiegroep doen ongeveer acht mensen mee.

Kennisontwikkeling

De studiegroepen komen voort uit de kennisontwikkeling van BoerenNatuur over natuurinclusieve landbouw in tien verschillende kenniskringen binnen het project LIFE-IP All4Biodiversity (Samen voor Biodiversiteit). Elke studiegroep wordt begeleid door een studiegroepbegeleider uit het collectief, en komt minimaal 3 tot maximaal 5 keer per jaar bij elkaar. Welke onderwerpen de studiegroepen behandelen bepalen de deelnemers grotendeels zelf. De collectieven krijgen een financiële bijdrage voor het opzetten, begeleiden en invullen van studiegroepen om aan kennisontwikkeling met deelnemers te werken. Ze kunnen daarmee bijvoorbeeld externe sprekers inhuren. Voor de medewerkers van collectieven organiseert BoerenNatuur train-de-trainer workshops. Ze leren daar vaardigheden die je als studiegroepbegeleider nodig hebt en een eigen plan van aanpak maken. Daarnaast organiseert BoerenNatuur regelmatig intervisiedagen voor studiegroepbegeleiders.

Duurzaam bodembeheer

Collectief Rivierenland heeft sinds begin 2024 verschillende studiegroepen georganiseerd. En met succes. De deelnemers hebben gewerkt aan vraagstukken als duurzaam bodembeheer, ecolo-

gisch slootschonen, uiterwaardenbeheer, biodivers akkermozaïek en kruidrijk grasland. Sommige studiegroepen zijn in het najaar al met een tweede reeks gestart, zoals duurzaam bodembeheer. De aftrap vond plaats in Echteld, waar twee akkerbouwers en zes veehouders bij elkaar kwamen als studiegroep bij de boerderij van Corine Weima. Samen bogen ze zich over het vraagstuk waar Weima mee worstelt, namelijk welke stappen zij kan ondernemen voor een betere waterhuishouding op haar land. Een deel ervan heeft te kampen met kwelwater, rivierwater dat via de ondergrond op haar akker naar boven komt. Na een ochtend theorie namen studiegroepbegeleiders Jan Boon en Camiel van de Burgt van Collectief Rivierenland de groep mee het veld in om bodemonderzoek te doen. "We laten het echt uit de boeren zelf komen", vertelt Boon. "In de studiegroepen proberen we de beginsituatie scherp te krijgen. Wat heeft de boer nodig om bijvoorbeeld bodemverbetering vorm te geven? En wat is er nodig ten behoeve van de ecologie, de natuur?"

"Iedereen wil een geschikte bodem voor goede gewasopbrengsten, die ook nog eens weerbaar is voor het klimaat", gaat Van der Burg verder. "We streven ernaar om iedere boer van ons collectief stappen aan te reiken om daar te komen. We willen boeren daar vooral zelf bij betrekken. En dat doen we in de studiegroepen. Mensen zitten hier met een gezamenlijk doel, en kunnen eigen vraagstukken indienen en dan met elkaar advies geven, waarbij we dus ieders kennis benutten." ■

Lees het hele artikel op de website van BoerenNatuur >

Natuurinclusieve landbouw voor alle boeren

BoerenNatuur en de collectieven zijn opgericht voor álle boeren in Nederland. Niet elke boer kan op dit moment meedoen in het stelsel van het ANLb. Bijvoorbeeld omdat het bedrijf buiten het aangewezen ANLb gebied ligt. Of een boer wil meer doen dan dat er ANLb budget beschikbaar is.

Daar waar het kan, maken collectief en boer afspraken over agrarisch natuur- en landschapsbeheer in het ANLb. De financiering voor het ANLb is afkomstig van de overheid, terwijl er meer partijen (publiek én privaat) willen en kunnen investeren in biodiversiteit op het platteland.

We doen meer dan alleen het ANLb

Wist u dat collectief en boer elkaar ook vinden in projecten en samenwerkingen buiten het ANLb? Dit kunnen lokale projecten zijn, maar er zijn ook projecten en samenwerkingen op landelijk niveau, gefaciliteerd door dewerkorganisatie bij BoerenNatuur en de collectieven.

In deze projecten staat de werkwijze van BoerenNatuur en de collectieven centraal: met kennis van een gebied en samen met de boeren, agrarisch natuur- en landschapsbeheer uitvoeren. Zo voldoet hetgeen de boeren doen aan beheer aan de omschrijvingen uit de beheerpakketten en heeft het ecologische meerwaarde.

AGRARISCH NATUURLIJK – MEER GROEN LOONT

In juni 2024 was de lancering van Agrarisch Natuurlijk – meer groen loont. Dit is een samenwerking van ZuivelNL en BoerenNatuur, gefinancierd door het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LNVN). Het doel van het project is om een basis te leggen voor het belonen van agrarisch natuur- en landschapsbeheer in de keten.

Boeren dragen nu al bij aan natuur en landschap. Niet iedereen krijgt daarvoor een directe vergoeding omdat het ANLb stelsel begrensd is tot bepaalde gebieden en een maximumbudget kent. Een KPI-systematiek kan boeren helpen om inzicht te krijgen wat het bedrijf bijdraagt aan natuur, landschap en biodiversiteit. Met Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's), kan de bijdrage aan natuur- en landschapsbeheer inzichtelijk worden gemaakt. Die cijfers kunnen gebruikt worden om beloond te worden op deze inzet. De KPI-systematiek is ook passend voor doelsturing, het geeft boeren de keuzevrijheid om binnen kaders beheer of maatregelen toe te passen. Het ministerie van LNVN geeft in het regeerprogramma prioriteit aan sturen op doelen (doelsturing). Agrarisch Natuurlijk kan een eerste stap zijn om klaar te zijn voor deze toekomst. Elke melkveehouder die wil kan na een selectieprocedure van start met de KPI's

'Natuur en Landschap' en 'Kruidenrijk grasland'. Deze zijn onderdeel van de KPI-set van de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij. Het project geeft melkveehouders de kans om op basis van onder andere Beheer(pakketten) Biodiversiteit Melkveehouderij (BBM-pakketten) een totaalbeeld te krijgen in cijfers hoeveel zij bijdragen aan de doelen op het gebied van water, klimaat, biodiversiteit en natuur en landschap. Momenteel zijn er meer dan vijfhonderd deelnemers en samen met het regionale agrarisch collectief hebben deze melkveehouders beheerafspraken gemaakt die de KPI's Natuur- en Landschap en Kruidenrijkgrasland voor 2025 zullen vormen.

agrarisch
natuurlijk
MEER GROEN LOONT

De registratie van het beheer vindt plaats in het ICT-systeem van BoerenNatuur en de collectieven. Landelijk gezien kennen we twee 'soorten' beheerpakketten: ANLb-pakketten en BBM-pakketten (zie kader).

Kritieke Prestatie Indicatoren

Beide pakketten vormen de bouwstenen van een aantal Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's), waarmee de bijdrage aan natuur- en landschapsbeheer inzichtelijk kan worden gemaakt. Zowel publieke als private partijen werken biodiversiteitsprogramma's uit, waarbij BBM- en ANLb-pakketten onderdeel zijn van één of meer KPI's. Deze werkwijze is onder andere de basis voor de Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij, de Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw, On the Way to Planet Proof en Agrarisch Natuurlijk.

BoerenNatuur werkt mee aan het doorontwikkelen van de KPI-systematiek en de onderliggende beheerpakketten als instrument voor natuurinclusieve landbouw zodat het breder ingezet kan worden voor boeren die de biodiversiteit willen verbeteren op hun bedrijf. Het uitgangspunt blijft het geborgde beheer, waarmee habitats worden gecreëerd voor doelsoor-

ten en die daarmee bijdragen aan natuur, landschap en de biodiversiteit. In 2024 hebben we als BoerenNatuur gemerkt dat we steeds vaker worden gevonden door partijen die iets willen implementeren rondom agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Collectieven zijn een goede partner in projecten en samenwerkingen waarbij biodiversiteitsdoelen op de perce-

len van boeren moeten worden behaald. BoerenNatuur wil hierin een proactieve houding aannemen, om constructief aan de voorkant van nieuwe projecten en initiatieven mee te denken. ■

BBM-PAKKETTEN

De BBM-pakketten zijn ontstaan omdat boeren en ketenpartijen hun positieve bijdrage aan natuur én landschap zichtbaar willen maken. Net als een ANLb-pakket, bevat een BBM-pakket instapeisen, beheersvoorschriften en adviezen. Je kan hierbij denken aan een pakket 'Kruidenrijke graslandrand', maar ook aan pakketten voor natuurvriendelijke oevers en sloten of een pakket als 'Poel en klein historisch water'. De BBM-pakketten zijn sinds 2024 ook in te zien via www.biodiversiteitsmonitor.nl/BBMpakketten.

RENATURE PROGRAMMA

Voor het ReNature Programma werkt BoerenNatuur samen met Trees for All en Arla Foods Nederland. In het programma gaan collectieven en melkveehouders die leveren aan Arla aan de slag met een beplantingsplan voor landschapselementen. Sinds de start in 2023 zijn er beplantingsplannen gemaakt door negentien collectieven. Bij de melkveehouders die in plantseizoen 2023/2024 hebben geplant, is er gemonitord hoe de aangeplante landschapselementen zich hebben ontwikkeld. 2025 is het laatste jaar van het programma en zullen voor een nog een aantal deelnemende melkveehouders de beplantingsplannen worden uitgewerkt om vervolgens aangeplant te worden. Eind november 2024 vond er een plantdag plaats, waarbij medewerkers van Arla Foods, Trees for All en BoerenNatuur (landelijk, Veluwe en Flevoland) samen een boomgaard hebben aangelegd van honderd fruit- en notenbomen. Rondom het erf zullen deze winter nog knotbomen, struweelhagen en singels worden aangeplant. "Goed dus voor de gezondheid van de bodem (en van de koeien!) en ook erfbewoners als huismussen, spreuwen en steenuilen doen hier hun voordeel mee," aldus Imre Schuitemaker van BoerenNatuur Veluwe.

ANLb-stelsel in Beeld

In 2024 zijn we gestart met een portrettenreeks, waarin tekstschrijver Babs Bouwman interviews doet met mensen die het ANLb in de praktijk uitvoeren. Van veldmedewerkers, melkveehouders tot vrijwilligers.

Rik Schreurs, Veldmedewerker
Akkerbeheer, Natuurlijk Limburg:

**'Ik vind het mooi
om te zien als een
perceel leeft'.**

Lees het hele
interview >

Dirk Jan Bleijerveld is veldcoördi-
nator, BoerenNatuur Utrecht-Oost
en Veluwe:

**'Knotwilgen zijn
de monumentale
reuzen in het land-
schap'.**

Lees het hele
interview >

Biologisch melkveehouder en bestuurslid Noordlike
Fryske Wâlden, Pier Jan Boersma:

**"Als collectief kunnen wij veel
meer doen dan alleen agrarisch
natuurbeheer".**

Lees het hele
interview >

Veldcoördinator BoerenNatuur Utrecht Oost, Marlies Blom:

“Mijn doel is agrarisch landschap en natuur met elkaar te verbinden”.

Lees het hele interview >

Frank de Wit, Voorzitter Water Land en Dijken, Algemeen bestuurder bij BoerenNatuur (Provincie Noord-Holland) en Melkveehouder:

“Ik hoop dat de hele boerensector weer trots kan zijn op de waarde die we toevoegen”.

Lees het hele interview >

Vrijwilliger en vrijwilligerscoördinator bij Natuur en Vogelwacht Alblasserwaard, André Hornstra:

“In het weiland tussen de weidevogels, kom ik 100% tot ontspanning”.

Lees het hele interview >

Menze Hofman, directeur BoerenNatuur Midden-Groningen:

“Ik zie het als mijn plicht om de biodiversiteit terug te brengen in de natuur”.

Lees het hele interview >

WERKEN AAN VERDERE PROFESSIONALISERING VAN COLLECTIEVEN,
BOERENNATUUR EN HET HELE ANLB

‘Dit is het momentum om door te groeien’

In 2024 kwam de doorontwikkeling van de collectieven en BoerenNatuur als één geheel als strategisch onderwerp op de agenda te staan van het bestuur. Een werkgroep met vertegenwoordigers van verschillende collectieven is van start gegaan om te kijken wat er moet gebeuren om die doorontwikkeling vorm te geven.

Het begon allemaal met de vraag vanuit de leden van BoerenNatuur naar een gezamenlijke aanpak doorontwikkeling van de collectieven en BoerenNatuur. Na hun benoeming tijdens de Algemene Ledenvergadering (ALV) in november 2023 ging het nieuwe Dagelijkse Bestuur (DB), Marije Klever, Henk Smith en Theo Thewessen, het land in voor vier regionale bijeenkomsten. Daar gingen ze in gesprek met alle collectieven om op te halen wat voor de leden de belangrijkste thema's zijn.

Een van de centrale thema's die naar voren kwamen uit die gesprekken, bleek de verdere doorontwikkeling van de collectieven en van BoerenNatuur als geheel. Het DB, en ook het bestuur, hebben dat thema omarmd en daar een strategisch onderwerp van gemaakt voor 2024.

Vervolgens hebben ze een werkgroep gevormd, met daarin vertegenwoordigers uit meerdere collectieven, om met elkaar in gesprek te gaan over wat er nu moet gebeuren om die verdere doorontwikkeling verder vorm te geven.

Waarom een doorontwikkeling?

De missie van BoerenNatuur is om het voor iedere boer die het wil mogelijk te maken om zijn of haar boterham te verdienen met natuurinclusieve landbouw. Want door natuur en landschap onderdeel te maken van de bedrijfsvoering, borg je het behoud en het beheer van onze boeren natuur voor de lange termijn. BoerenNatuur en de collectieven hebben de afgelopen jaren hard gewerkt aan de positie die we nu hebben: we worden breed erkend als dé gebiedspartner in het landelijk gebied, een partner die praktisch aan de slag is met het uitvoeren van beheer, gericht op doelen op het gebied van natuur, landschap, bodem, water en klimaat. We zijn een betrouwbare partner voor zowel de boeren, als voor de overheid en het bedrijfsleven. Maar onze missie is nog lang niet voltooid, dus daar moeten we de komende jaren hard aan blijven trekken. En met oog op de toezegging van deze regering om structureel jaarlijks extra te investeren in het agrarisch natuurbeheer in Nederland, is er nu een momentum om door te groeien.

Tegelijkertijd hebben we intern zorgen over onze kwetsbaarheid, dat horen we ook van buiten. Er zijn veertig verschillende collectieven met allemaal hun eigen uitdagingen qua doorontwikkeling. Ook is de huidige structuur, met veertig collectieven en één landelijke vereniging BoerenNatuur niet toegerust op de voorziene groei. We missen bijvoorbeeld een robuuste samenwerking op provinciaal niveau. Alle reden dus om samen binnen de vereniging BoerenNatuur aan de slag te gaan met de doorontwikkeling van collectieven en BoerenNatuur.

Als één naar buiten treden

In 2024 is de werkgroep aan de slag gegaan, en al snel werd het duidelijk dat het belangrijk is om aan een structuur te werken waarbij we als één naar buiten kunnen treden, we kunnen groeien en dus schaalvoordelen kunnen halen uit de groei en slagvaardig kunnen blijven. Uiteindelijk moeten alle collectieven robuust genoeg

zijn om in die structuur mee te kunnen bewegen. Daarbij is het van belang dat alle veertig collectieven autonome organisaties zijn, dat we continu in de gaten houden dat alles wat we doen als BoerenNatuur, we doen voor onze deelnemers die het beheer uitvoeren. Ook is het van belang dat we hen ondersteunen bij het beheer dat zij uitvoeren, dat we niet vergeten dat ieder collectief uniek is, en dat we werken binnen een vereniging. Dat betekent dat we *bottom-up* werken.

Het is helder dat de collectieven graag een eenduidig, gezamenlijk traject willen qua doorontwikkeling. Die gewenste eenduidigheid vraagt ook wat sturing vanuit het bestuur van BoerenNatuur zodat we ook echt samen op pad te kunnen gaan.

Provinciale samenwerking en versterking collectieven

De kern van de aanpak voor de doorontwikkeling is tweeledig: versterking van de samenwerking tussen de collectieven op provinciaal niveau én zorgen dat alle collectieven en BoerenNatuur zo sterk zijn

dat ze meekunnen in de groei. De keuze voor het versterken van het provinciale niveau is logisch: de twaalf provincies zijn hét aanspreekpunt voor de collectieven als het gaat om de uitvoering van het ANLb. Provincies zijn namelijk verantwoordelijk voor de uitvoering van het ANLb en zij maken hierover de afspraken met de collectieven. In alle provincies werken de collectieven uiteraard nu al samen vanwege deze focus op de provincie. In de doorontwikkeling willen we deze samenwerking verder versterken. Daarbij kijken we naar een afstemming tussen taken die logischerwijs horen bij het collectief, bij de provinciale samenwerking tussen collectieven, en bij BoerenNatuur. Cruciaal in dit verhaal is dat de basis wordt gevormd door de collectieven en die moeten allemaal zo sterk zijn dat ze dit verhaal kunnen dragen. Dat vergt voor alle collectieven een doorontwikkeling, die, gezien de diversiteit tussen de collectieven, uiteraard verschillend is per collectief.

Maatwerktrajecten en ondersteuning vanuit BoerenNatuur

Gezien de focus op provinciale samenwerking en de diversiteit tussen provincies en collectieven, heeft de werkgroep voorgesteld om te gaan werken met provinciale maatwerkplannen. Per provincie komt er

een projectleider en kernteam doorontwikkeling, bestaande uit de collectieven in die provincie. Daarnaast komt er een checklist voor collectieven om te kijken op welke zaken ze moeten doorontwikkelen en stappen moeten zetten. Het traject is een zogeheten boostertraject: alle collectieven zijn al bezig met doorontwikkeling maar gezien de groei moet daar nu extra gas op worden gegeven. Met dit boostertraject gaan we de boel versnellen. Daarbij is het idee dat vanuit BoerenNatuur er een pool komt met procesbegeleiders, die zowel de provinciale samenwerking als eventueel individuele collectieven kunnen gaan ondersteunen. Deze procesbegeleiders gaan ook zorgen voor afstemming tussen de maatwerktrajecten om ervaringen te delen en van elkaar te leren.

Alle collectieven achter de aanpak

BoerenNatuur is een vereniging en daarom is het van belang om alle collectieven goed mee te nemen in deze plannen. Daarom heeft de werkgroep deze plannen met alle collectieven besproken in onze najaarsbijeenkomsten. Tijdens deze bijeenkomsten bleek het draagvlak en noodzaak groot te zijn om aan de slag te gaan met de doorontwikkeling. Alle collectieven konden zich vinden in de voorstellen om hier samen mee aan de slag te gaan als

vereniging: per provincie werken met maatwerkplannen, BoerenNatuur biedt ondersteuning in de vorm van procesbegeleiders, en dat het goed is om het als een project te beschouwen.

Kwartiermakersfase

Tegelijkertijd brengt zo'n verandertraject ook zorgen met zich mee. Voor sommige collectieven kan dit traject bijvoorbeeld best een grote verandering zijn en de vraag is of er genoeg capaciteit in huis is om hier mee aan de slag te gaan. Dit is dan ook een belangrijk aandachtspunt voor het vervolg. De ALV heeft eind november 2024 ingestemd met de gezamenlijke aanpak en het bestuur gevraagd om aan de slag te gaan met de eerste fase, namelijk de kwartiermakersfase. Die is begin 2025 van start gegaan met als doel om in maart of april een programma op te leveren voor de komende twee jaar. Tevens wordt er gewerkt aan een subsidieaanvraag om budget te regelen voor deze boost in de doorontwikkeling. Ook ligt er een subsidieaanvraag om budget te regelen voor de doorontwikkeling. De doorontwikkeling van collectieven, net als van elke organisatie, is nooit af en zal altijd doorgaan. Met dit programma geven we daar de komende jaren een boost aan. *To be continued dus!* ■

TWEEDE KAMERLEDEN OP BEZOEK

‘Hoe kunnen we samen het ANLb nog succesvoller maken?’

BoerenNatuur zet zich in voor een effectief en robuust agrarisch- natuur en landschapsbeheer (ANLb). Het succes van het ANLb is deels afhankelijk van politieke keuzes. Dus nodigden we begin juni Tweede Kamerleden, met landbouw in hun portefeuille, uit voor een werkbezoek bij één van onze leden, het collectief Lopikerwaard. Daar hebben we ze een kijkje gegeven in de keuken van het ANLb en zijn met hen in gesprek gegaan over de vraag: hoe kunnen we elkaar helpen om dit ANLb-stelsel succesvol uit te breiden?

De Tweede Kamerleden die op bezoek waren: André Flach van de SGP, Laura Bromet van Groen-Links-PvdA en Anne Marijke Podt van D66. Ondanks hun verschillende politieke kleur zien ze het ANLb als een goed functionerend instrument in het landelijk gebied, dat bijdraagt aan opgaven op het vlak van biodiversiteit, natuur, landschap, klimaat en water. Vanuit BoerenNatuur waren dagelijks bestuurders Marije Klever en Henk Smith, en directeur Evelien Verbij aanwezig bij het werkbezoek. Collectief Lopikerwaard werd vertegenwoordigd door voorzitter Arjan van Diemen en gebiedscoördinator Maarten van Beek.

Belangrijke kennispartner

De Kamerleden zagen hoe de collectieven een belangrijke kennispartner zijn in hun regio voor boeren en samenwerkingspartners. Vanuit hun ervaring en gebiedskennis weten zij de verbinding te leggen tussen natuur, landschap en de landbouw. Van Beek lichtte toe: “In de afgelopen jaren zijn de relaties met de provincies goed opgebouwd. De lijntjes qua samenwerking zijn kort en direct; hierdoor kunnen we flexibel inspelen op omstandigheden in het veld. De relaties met de boeren zijn goed. In een onderzoek over de samenwerking met het collectief kwamen deze steekwoorden naar voren: vertrouwen, persoonlijke benadering en ontzorgen.”

Vertrouwen van de overheid

Kun je de motivatie van boeren voor het ANLb groter trekken en ook voor andere vraagstukken inzetten, wilden de Kamer-

leden weten. Dat kan, als je doelsturing meeneemt in het hele adviesgesprek, reageerde Van Beek. “Dan bepaal je samen met de boer welke duurzaamheidsdoelen hij of zij wil en kan halen en hoe die in te vullen op het bedrijf. Dan komt het van de boer zelf in plaats van dat het door de overheid wordt opgelegd. Dat vraagt wel vertrouwen van de overheid.”

Het landbouwareaal van 6 procent, waarop het ANLb momenteel wordt uitgevoerd, is niet voldoende om de 68 doelsoorten te beschermen vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn, beseffen ook de Kamerleden. Ruimer budget betekent meer boeren en meer oppervlakte om ANLb op uit te voeren. Ook is het van belang om een deel van dat budget in te

zetten voor betere vergoedingen, stelde Verbij. “Met een jaarlijkse extra €500 miljoen kun je boeren die willen bijdragen aan biodiversiteitsherstel een beter verdienmodel geven. Wij pleiten al langere tijd voor een herijking van de vergoedingen, zodat collectieven hun boeren een eerlijke beloning kunnen bieden voor hun inzet voor de natuur en het landschap. WUR en PBL hebben becijferd dat er ruim 700.000 hectare agrarische natuur nodig is om alle doelen te kunnen halen, in plaats van de huidige 110.000 hectare. Daarvoor is meer nodig dan €500 miljoen per jaar.” ■

Europa maant Nederland zich beter in te zetten voor weidevogels

Op 25 juli heeft de Europese Commissie een inbreukprocedure ingesteld tegen Nederland, omdat Nederland volgens de Commissie onvoldoende maatregelen neemt om weidevogels, specifiek de grutto, te beschermen. De Europese Commissie roept Nederland in een zogenaamde aanmaningsbrief op om “doeltreffendere maatregelen te nemen, waaronder bijvoorbeeld de indeling en het beheer van gebieden waar deze vogel in grotere aantallen broedt.”

Zoals al langere tijd bekend is, zijn de populaties van veel akker- en weidevogels de afgelopen decennia achteruitgegaan, zie bijvoorbeeld de cijfers van het Compendium voor de Leefomgeving. Ook eerdere rapporten, waaronder het Sovon-rapport dat in april 2024 uitkwam, bevestigen dit. In dat opzicht komt het niet als verrassing dat de Europese Commissie een inbreukprocedure heeft ingesteld. Inmiddels heeft staatssecretaris Rummenie een reactie verstuurd, maar omdat de inbreukprocedure vertrouwelijk is, zijn die documenten niet openbaar. Op 10 oktober 2024 heeft de staatssecretaris diverse Kamervragen beantwoord, zie [deze Kamerbrief](#). Daarin geeft hij aan onder andere de volgende maatregelen te (zullen) nemen:

“Maatregelen die genomen zijn, zijn financieren en stimuleren van agrarisch natuurbeheer via subsidiëring, planologische bescherming van open (agrarische)

landschappen en bescherming via het aanwijzen van speciale beschermingszones (Vogelrichtlijngebieden) voor de grutto als niet-broedvogel. Via het Aanvalsplan Grutto wordt ingezet op herstel van weidevogels door middel van het ontwikkelen van ‘kansgebieden’ van voldoende schaal, het verhogen van het waterpeil, aanpassing van het agrarisch beheer en een actief predatorenbeheer. Vanuit het regeerprogramma is er het voornemen om extra middelen beschikbaar te stellen voor versterking van het agrarisch natuurbeheer. Tenslotte verplicht de Natuurherstelverordening maatregelen te nemen om de populatie van weide- en akkervogels te stimuleren. Deze zullen worden opgenomen in het Natuurherstelplan.”

Het belang van uitbreiding van het ANLb-stelsel

Het ANLb-stelsel is bij uitstek geschikt als maatregel voor het behoud en de bescherming van boerenlandvogels: het

is een bestaand, dus direct inzetbaar, gebiedsgericht instrument waar inmiddels ruime ervaring mee is opgedaan. Uit monitoringsresultaten blijkt dat het ANLb een positief effect heeft en dat bepaalde soorten in gebieden mét ANLb-beheer er – ten opzichte van gebieden zonder ANLb-beheer – op vooruit gaan of op zijn minst niet verder afnemen. Wat BoerenNatuur betreft is het essentieel dat het ANLb de komende jaren verder doorontwikkeld wordt tot een ANLb dat zowel voldoende omvang als intensiteit heeft. Dat wil zeggen: meer beheer en meer samenhang in het beheer op systeemniveau.

Tegelijkertijd is ook bekend dat predatie van eieren en kuikens door een hoge predatordichtheid tot achteruitgang leidt en populatieherstel voorkomt. Lees onze 3 speerpunten voor effectief predatiebeheer op [onze website](#). Ook andere externe factoren beïnvloeden de effectiviteit van het

Een vossenraster om de vos buiten te houden. De hoge prestatiedruk is een van de knelpunten in weidevogelbeheer.

ANLb, zoals tekortschietende bescherming in andere landen, de negatieve effecten van windmolens, veranderende weersomstandigheden als gevolg van klimaatverandering en de steeds verder toenemende ruimtedruk.

Randvoorwaarden voor optimale inzet ANLb

Het huidige ANLb wordt uitgevoerd op slechts 6,5% van de totale landbouwgrond in Nederland. Uitbreiding van het ANLb is dus cruciaal. Maar er moet óók voldaan worden aan deze randvoorwaarden:

- concurrerende vergoedingen voor boeren die meedoen aan agrarisch natuur- en landschapsbeheer;
- een extra **bedrijfstoelage** voor boeren die meer dan 15-20% van hun bedrijf inzetten voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer;
- **meerjarige afspraken** van 12 jaar en langer om deelnemers voldoende zekerheid te bieden;

- **versterking van de monitoring** door (ook) in te zetten op het monitoren van habitatkwaliteit. Daar hebben onze deelnemers namelijk direct invloed op;
- **versimpeling van en betere afstemming tussen de verschillende beleidsregelingen** die raken aan het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Regelingen moeten uitvoerbaar zijn en elkaar niet beconcurreren, maar versterken;
- **voldoende flankerend beleid** op het gebied van bodem- en waterbeheer, effectief predatiebeheer en actief grondbeleid;
- **meer capaciteit en (praktijk)kennis** bij alle betrokken overheden zodat beleid en praktijk beter op elkaar gaan aansluiten.

Oproep aan de overheid

Onze boeren zetten zich – samen met de vele vrijwilligers – elk jaar weer met hart en ziel in voor de bescherming van akker- en weidevogels. Maar zij kunnen dat niet

alleen doen. Effectieve bescherming van akker- en weidevogels hangt af van een veelheid aan factoren, zoals hierboven beschreven, en van de inzet van meerdere partijen, waaronder de overheid. Wij roepen de overheid op om ervoor te zorgen dat aan bovenstaande randvoorwaarden wordt voldaan. Alleen dan kunnen boeren die mee (gaan) doen aan het agrarisch natuur- en landschapsbeheer daarmee een effectieve bijdrage leveren aan het realiseren van de doelen van de Vogel- en Habitatrichtlijn. ■

Lees meer over de input van BoerenNatuur voor het nieuwe regeerprogramma >

BoerenNatuur in de media

Van EenVandaag, Vroege Vogels, RTV Noord tot de Nieuwe Oogst. Ook in 2024 zijn BoerenNatuur en meerdere collectieven weer zichtbaar geweest in de media. Een paar hoogtepunten willen we graag met u delen.

EenVandaag

Zo ging op 21 augustus onze voorzitter Marije Klever in gesprek bij EenVandaag om te praten over stappen zetten naar een natuur-inclusieve landbouw. Als je doelen wilt halen met maatregelen voor de natuur en het landschap, moet er een verdienmodel komen voordat je het op grotere schaal door boeren kan laten uitvoeren. Kijk de uitzending terug in deze QR Code. Marije is te zien vanaf 17 minuten en 50 seconden.

Pointer

Hoe het agrarisch natuur- landschapsbeheer knelt met het financiële plaatje van een boerenbedrijf bracht het KRO-NCRV-programma Pointer op 23 mei helder in beeld in de aflevering Boerendilemma: geld of de grutto? Boeren willen zorgen voor het behoud van de grutto en doen dat ook, maar hoe lang lukt dat?

De Nieuwe Oogst

In augustus publiceerde De Nieuwe Oogst een opiniestuk van Klever over de inbreukprocedure van de EU. De Europese Commissie draagt Nederland op om de grutto en andere weidevogels beter te beschermen. Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) kan een bijdrage leveren, mits de overheid de juiste randvoorwaarden creëert, schrijft ze.

Later in het jaar bracht De Nieuwe Oogst op 12 oktober een achtergrondverhaal, inclusief interview met Klever uit over de grotere rol die boeren, die agrarisch natuurbeheer toepassen, vanaf 2026 krijgen in de transitie van het platteland. 'Het ANLb moet geen duizendingendoekje worden.'

Verder was ze te gast op 5 december in een podcast die De Nieuwe Oogst organiseerde, waarin ze in gesprek ging met studenten van het Yuverta mbo in Houten.

Vroege Vogels

Op 4 augustus was Klever te horen in het radioprogramma Vroege Vogels over hoe agrarisch natuur- en landschapsbeheer een belangrijk deel van de oplossing kan zijn voor verschillende hoofdpijndossiers die op het bureau van landbouwminister Femke Wiersma liggen, zoals stikstof, biodiversiteitsverlies, waterkwaliteit en toekomstperspectief voor boeren. "Ik merk bij veel boeren een enorme drive om mee te doen. Ik roep de nieuwe regering op deze boeren die kans te geven."

RTV Noord

Op 31 mei publiceerde RTV Noord een artikel en een reportage over het werken met drones van BoerenNatuur Midden Groningen. Doel: zoveel mogelijk nesten van weidevogels opsporen om ze te kunnen beschermen.

EINDSYMPOSIUM TOEKOMTBESTENDIGE LANDBOUW:

hoe nu verder?

Sinds augustus 2021 is door partijen en vertegenwoordigers vanuit beleid, praktijk en kennisinstellingen in 22 pilots onderzocht hoe het beleid op het vlak van landbouw kan worden verbeterd. Doel: een meer toekomstbestendige landbouw. De pilots hebben zich daarbij op drie thema's gericht: het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), veenweidegebieden en kringlooplandbouw.

Ruim 100 mensen vanuit beleid, agrarische collectieven, LTO, adviesbureaus en kennisinstellingen kwamen op 23 april in Nijkerk op het eindsymposium toekomstbestendige landbouw bij elkaar om de resultaten van de 22 pilots met elkaar te bespreken. Het centrale thema van symposium was het verbeteren van de aanhaling tussen beleid en praktijk.

Geanimeerde gesprekken

Tijdens het plenaire deel zijn de belangrijkste aanbevelingen vanuit de 22 pilots uit de landelijke eindrapportage van de pilots gepresenteerd. Aan de hand van posters met bevindingen vanuit de pilots gingen ze in gesprek met de uitvoerders van de pilots. Dat leverde veel geanimeerde gesprekken op en ook nieuwe kennismakingen. De rode draden uit de bevindingen van de pilots zijn toegelicht en bediscussieerd in een panelgesprek tussen vertegenwoordigers vanuit de overheid en praktijk: Aard Mulders, Marieke de Groot en Arjen Grent van het ministerie van LNV, Jetze Genee namens de provincies, Henk Smith namens koepelorganisatie BoerenNatuur, en Bert Zandman van LTO Nederland. Hun gemeenschappelijke conclusie: de overheid en de sector moeten in samenspraak en onderling vertrouwen lokaal en bottom-up samen beleid ontwikkelen, waarbij er ruimte moet zijn voor experimenten.

Samen optrekken

Alle partijen willen graag aan de slag om een toekomstbestendige landbouw te realiseren. Daarvoor is nodig dat er een gezamenlijk vertrekpunt is en dat

de kennis en ervaringen vanuit de pilots blijven worden benut. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de onderlinge lijntjes en netwerken die via de pilots zijn opgebouwd blijven bestaan, zodat die ook in de toekomst gebruikt kunnen worden? Want we hebben elkaar nodig om tot oplossingen te komen.

Marieke de Groot kwam met de suggestie van een gezamenlijk 'Landbouw- en natuurpact' als basis voor het nieuwe Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB). Daarmee raken de pilotlessen niet in de vergetelheid. Aard Mulders stak de hand in 'overheidsboezem'. Volgens hem is de boer in feite al verder qua transitie dan

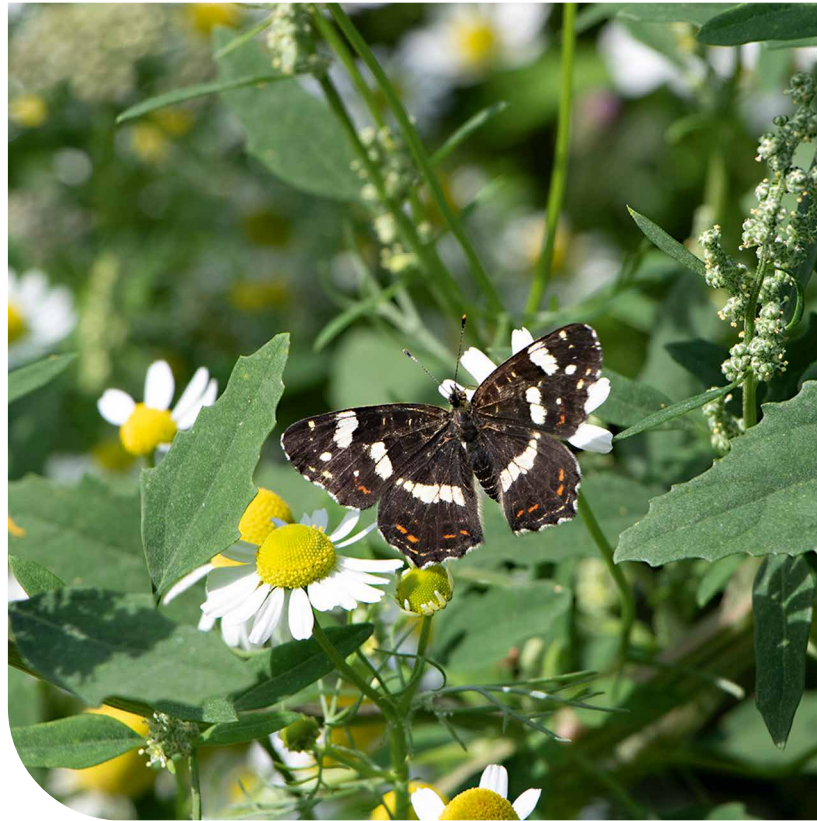
de overheid zelf. Juist daarom is het ook van belang om meer samen op te trekken. Henk Smith gaf aan dat er dan wel een heldere gezamenlijke visie én daadkracht nodig is om zulke samenwerkingen te laten slagen. ■

Meer lezen over alle bevindingen van de 22 pilots en welke partijen daaraan hebben meegewerkt >

Vlinders tellen voor BIMAG:

Sinds vijf jaar tellen boeren nachtvlinders voor het onderzoek Boeren Insecten Monitoring Agrarisch Gebied (BIMAG), een programma van De Vlinderstichting, BoerenNatuur en LTO Noord. Het tellen van nachtvlinders op het boerenbedrijf is belangrijk om inzicht te krijgen in de biodiversiteit in het landelijk gebied. Daarnaast is het ook gewoon leuk, aldus fruitteler Rinus van 't Westeinde uit Zeeland.

Van 't Westeinde heeft samen met zijn zoon 32 hectare appels en peren en doet nu al voor het 4e seizoen mee als vlinderteller voor het BIMAG-onderzoek. "Ik zet 's avonds laat de emmers neer en 's morgens vroeg kijk ik weer. Het leukste is om te kijken wat de vangst is."

406 soorten vlinders geteld

Voor het onderzoek is het belangrijk dat boeren drie emmers met ledverlichting neerzetten op drie verschillende plekken op het land en op het erf. Nachtvlinders komen op de lichtjes af en kruipen via een trechter in de emmer. Daar overnachten ze op een bedje van eierdozen. 's Ochtends maken de boeren de emmers open en maken foto's van de verschillende soorten, die ze opsturen naar de Vlinderstichting. Rik Wever, projectleider van BIMAG bij de Vlinderstichting, vertelt dat er 2400 soorten nachtvlinders bestaan in Nederland, maar dat boeren in dit project

maar 860 soorten hoeven te tellen. "Veel soorten komen alleen voor in specifieke gebieden zoals de duinen of moerassen, bovendien er is een verschil tussen micro- en macrovlinders. De kleintjes hoeven niet geteld te worden. Vorig jaar telden de boeren samen 406 soorten."

Vlindervangst hangt af van het weer

"Ik ben niet zo iemand die elke dag die emmers zet", zegt Van 't Westeinde. "Want dan vang je de vlinders van gisteren vandaag nog een keer. Ik probeer het eens in de twee weken te doen, in totaal een keer of acht in het seizoen. Ik kijk ook een beetje naar het weer, als het regent heb je er niet veel aan. Bij droog weer zie je veel verschillende soorten. Ik ken de namen allemaal niet, maar dat je er dan een vangt en zegt: 'Hé, da's een leuke, die heb ik nog nooit gezien hier!'. Ik vind dat het mooie: de verschillende soorten vlinders bekijken die je vangt."

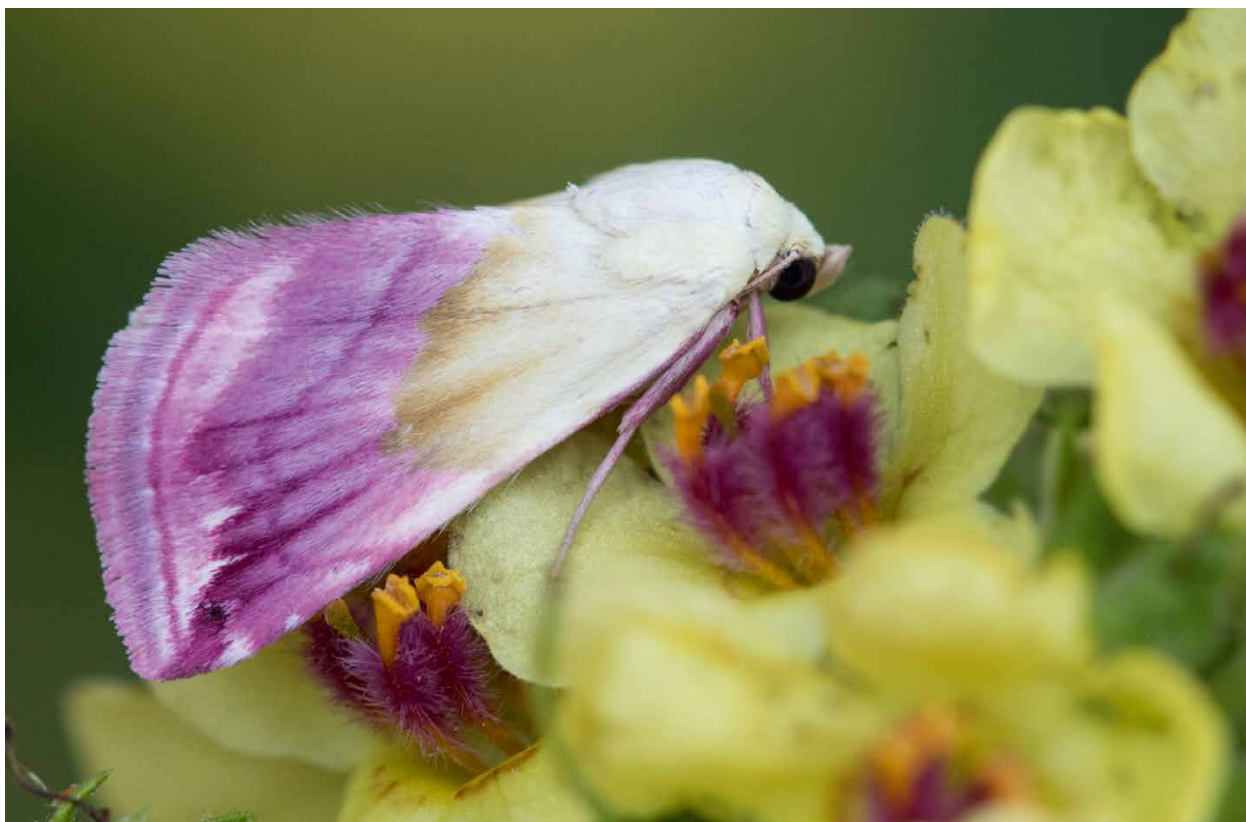
'Een fantastisch mooi beest'

Projectleider Wever kent de soorten wel bij naam. "Er zijn heel veel soorten die vaak langskomen, zoals de gewone breedvleugeluil of de gewone grasuil. Dan is het heel leuk om af en toe een bijzondere soort tegen te komen, zoals het prachtpurperuiltje. Deze soort leeft van de speerdistel. Het is een fantastisch mooi beest, met een roze kop en gele strepen. Het lijkt net een snoepje. En vorig jaar was er een deelnemer in Drenthe die de bandvoorjaarsuil had gevangen. Een zeldzame soort op een nieuwe locatie. Daar word ik ook enthousiast van, dat je van zeldzame soorten een nieuwe stip op de kaart krijgt."

Het erf is belangrijk voor de biodiversiteit

Van 't Westeinde geniet er ook van om te zien op welke plek op zijn land de meeste vlinders zitten. "We zetten een emmer op het erf, een bij de bloemenstroken onder

'Hé, da's een leuke!'

de fruitbomen en een bij het reguliere fruit. Bij de bloemenstrook vangen we aardig wat vlinders, maar in de tuin bij het huis zitten vaak de meeste. Bloeiende planten op het erf is dus heel belangrijk. Ik vind dat we daar als land- en tuinbouw meer mee kunnen doen. Met minimale inspanning, wat andere beplanting en meer bloeiende bomen, kan je meer insecten aantrekken. Tenminste, dat is mijn conclusie."

'Creëer een plek waar inheemse rupsen kunnen leven'

Dat het erf een belangrijke plek is voor nachtvlinders, beaamt Wever van de Vlinderstichting. "We zien over het algemeen grotere aantallen vlinders in het kruidenrijk grasland of de akkerrand, maar wel vaak meer soorten vlinders op het erf. Als agrariërs hun erf vlindervriendelijk willen maken, is het belangrijk dat ze vooral inheemse bomen en struiken planten op het erf, zoals eik, beuk, hazelaar en

meidoorn. Nachtvlinders hebben niets aan exotische tuinplanten uit het tuincentrum. Creëer een plek in je tuin waar inheemse rupsen kunnen leven. Nachtvlinders zijn het grootste gedeelte van hun leven een rups en die leven van inheemse soorten planten en bomen. Je kan bijvoorbeeld een bepaalde plek kruiden laten staan, zoals brandnetels. Het ziet er misschien rommelig uit, maar de brandnetel is wel een soort waar de kleine vos, de atalanta en de dagpauwoog als rups van leven."

Niet maaien helpt ook

De vlinderstruik klinkt aantrekkelijk om je erf vlindervriendelijk te maken, maar dat blijkt toch niet helemaal waar. "Een vlinderstruik lokt vlinders met nectar, maar is van geen enkel nut voor het grootbrengen van vlinders. Een stukje ruigte kan dan soms al meer doen." Wever benadrukt dat de natuurmaatregelen die agrariërs toepassen heel breed zijn binnen de BIMAG. "Een boer bepaalt zelf wat hij doet om de

biodiversiteit te bevorderen. Het inzaaien van een akkerrand is een natuurmaatregel, maar bewust een stukje niet maaien of een deel ruigte laten staan met kruiden en grassen, is ook een natuurmaatregel. Daar meet je al verschillen ten opzichte van regulier grasland." ■

Lees het hele achtergrondverhaal op onze website >

Collectievennieuws

Collectieven zoeken naar verbinding, proberen nieuwe dingen uit en bedenken praktische oplossingen. Dat levert mooie successen op. Een greep uit het collectievennieuws van 2024.

Ondertekening intentieverklaring samenwerking tussen collectieven CACZHE en CCHW

De huidige collectieven van Coöperatie Collectief Hoeksche Waard U.A. (CCHW) en Coöperatief Agrarisch Collectief Zuid-Hollandse Eilanden U.A. (CACZHE) gaan van start met een verdere uitwerking van de samenwerking. Het voornemen is om nader een nadere uitwerking te doen met als doel een fusie per 1 januari 2026.

< Lees meer

Succesvolle eerste Demodag Biodiversiteit en Techniek

Op donderdag 29 augustus 2024 vond in Leusden de Demodag Biodiversiteit en Techniek plaats. Verspreid over 20 hectares waren deze dag actuele werkwijzen en technische innovaties voor agrarisch natuurbeheer te bekijken. 54 organisaties, variërend van lokale natuurvereniging tot internationaal bedrijf, stonden met informatie en demonstraties klaar voor een divers publiek van agrariërs, terreinbeheerders, loonwerkers en agrarische natuurcollectieven. Exposanten en publiek waren enthousiast: "Volgend jaar weer een Demodag?"

Lees het hele verslag op de website van BoerenNatuur Utrecht Oost >

Texelse erwten en veldbonen in lokaal krachtvoer

Op 27 augustus organiseerde Lerend netwerk Texel een avond over het telen en verwerken van erwten en veldbonen. Beide gewassen worden meer en meer geteeld op Texel en zijn enorm eiwitrijk, waardoor het aantrekkelijk is om ze toe te passen in het veevoer als vervanger van onder andere soja. Agrarische natuur- en landschapsvereniging De Lieuw was te gast op het bedrijf van Klaas en Kees Lap aan de Hemmerkooi. De broers hebben veel ervaring met verschillende teelten, waaronder erwten.

Lees meer >

Eerste bijeenkomst Kennisdeling Duurzaam Bodembeheer

De afgelopen jaren is BoerenNatuur met collectieven aan de slag gegaan met kennisontwikkeling in kenniskringen via het LifeIP All4Biodiversity-project. De uitdaging die nu voorligt is dat de kennisontwikkeling opgepakt wordt met en door deelnemers van agrarische collectieven. Naar aanleiding hiervan is Collectief Rivierenland bezig een aantal studiegroepen op te richten, waaronder de studiegroep Duurzaam Bodembeheer. Het doel is om kennis te delen met deelnemers, veelal boeren.

Lees meer >

Inschrijving ontwikkelingsprogramma BoerenPerspectief Brabant geopend

De inschrijving voor het sociaal-economische programma BoerenPerspectief Brabant is geopend. Dit ontwikkelingsprogramma biedt 300 agrarische ondernemers in Noord-Brabant individuele sociaaleconomische (bedrijfs) ondersteuning. BoerenPerspectief is mogelijk gemaakt door een samenwerking van zes agrarische organisaties, waaronder ZLTO, BoerenNatuur Brabant, Stichting Duinboeren en Maatschappij en het Brabants Agrarisch Jongeren Kontakt (BAJK). Het project wordt gefinancierd door het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselkwaliteit en Natuur (LVVN).

Het resultaat lees je hier >

Gouden Leeuwerik voor akkerbouwers Brord Sloot en Patricia van Haaren

Akkerbouwers Brord Sloot en Patricia van Haaren zijn de winnaars van de Gouden Leeuwerik 2024. De toonaangevende prijs, bestaande uit een bronzen wisseltrofee en een geldbedrag van 5.000 euro, werd uitgereikt door directeur Karsten Schipperheijn van Vogelbescherming Nederland. Het juryoordeel was lovend: "Er zijn in Nederland maar weinig bedrijven waar een filosofie over duurzame landbouw zo concreet en succesvol wordt vertaald naar biodiversiteitswinst."

Lees meer >

foto: Fred van Dieën

MONITORING IN SAMENHANG:

Sleutel tot succes bij natuurinclusieve landbouw

Bij BoerenNatuur geloven we dat elke boer die dat wil, een boterham moet kunnen verdienen met natuurinclusieve landbouw. Monitoring speelt hierin een cruciale rol: het biedt inzicht in de resultaten van beheermaatregelen en hun impact op natuur en milieu. Door systematisch gegevens te verzamelen, kunnen boeren en collectieven beter leren, evalueren en sturen op effectiviteit.

Monitoring vormt de basis voor goed, lerend beheer. Het gaat niet alleen om het vastleggen van wat je doet, maar ook om het meten wat het effect daarvan is op de omgeving en doelsoorten die er leven. Door inzicht te krijgen in het effect van beheer, kunnen boeren en collectieven maatregelen verbeteren en aantonen welke resultaten worden

geboekt. Dit is belangrijk voor zowel regionale als landelijke doelen binnen het ANLb. Om een goede feitenbasis te hebben, zal je deze gegevens moeten verzamelen op een systematische manier: monitoring. Deze gegevens kan je vervolgens gebruiken om het beheer te kunnen evalueren, maar ook om te bepalen of maatregelen leiden tot de gewenste impact.

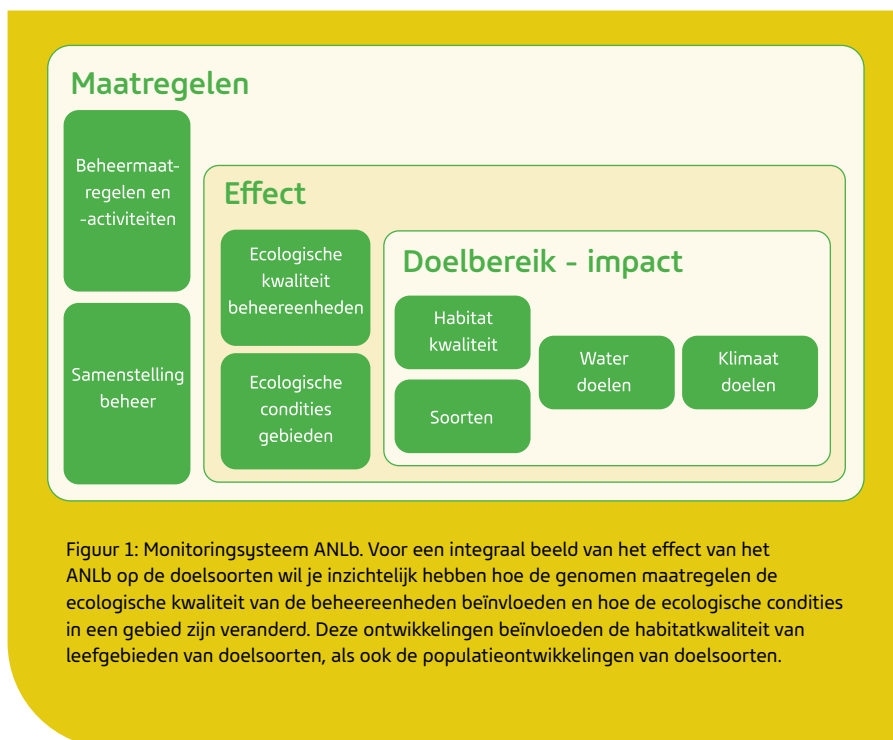
Uniform monitoren

Het wordt dan ook steeds duidelijker dat het monitoren van resultaten belangrijker wordt. We willen helder hebben wat het ANLb oplevert. De beste manier om dat te doen, is door te zorgen dat we als collectieven en BoerenNatuur onze eigen monitoring op orde hebben en nog beter kunnen inzetten voor het lerend beheer. Door als collectieven op een uniforme manier te monitoren, komen er meer data beschikbaar die onderling ook goed vergelijkbaar zijn en kunnen collectieven ook in gezamenlijkheid lerend beheren. Als laatste, hoe meer data er gestandaardiseerd worden verzameld, hoe beter we met z'n allen kunnen aantonen wat de effecten van het ANLb zijn, zowel op regionaal als landelijk niveau.

Tijdens de ALV in november 2024 is de visie en ambitie voor de doorontwikkeling monitoring aangenomen en kunnen we als BoerenNatuur en collectieven meer stappen nemen richting een samenhangend monitoringssysteem.

Een samenhangend monitoringssysteem

Wat is daarin belangrijk? Monitoring van het effect van het ANLb kan op verschillende niveaus plaatsvinden, zowel op het niveau van een beheereenheid, als op gebiedsniveau door factoren van de habitatkwaliteit te meten. Als basis hiervan moet ook de uitvoer van het beheer goed worden vastgelegd en hoe de samenhang van beheer in een gebied is meegenomen (de maatregelen). Voor effectief lerend beheren is het van belang om inzichtelijk te hebben wat het primaire effect van het beheer is op de ecologische kwaliteit van een element, als ook de ecologische condities in een gebied. Aanvullend kan het doelbereik worden bepaald met gegevens uit de doelsoortenmonitoring. Dit kan ook worden meegenomen om het beheer mee te evalueren (Fig. 1).

Figuur 1: Monitoringsysteem ANLb. Voor een integraal beeld van het effect van het ANLb op de doelsoorten wil je inzichtelijk hebben hoe de genomen maatregelen de ecologische kwaliteit van de beheereenheden beïnvloeden en hoe de ecologische condities in een gebied zijn veranderd. Deze ontwikkelingen beïnvloeden de habitatkwaliteit van leefgebieden van doelsoorten, als ook de populatieontwikkelingen van doelsoorten.

Door de monitoring in samenhang in te richten en gegevens van de verschillende schaalniveaus samen te brengen kan een collectief nog beter leren waarom het beheer wel of niet leidt tot het gewenste effect op specifieke plekken. Door dit landelijk gestandaardiseerd aan te pakken kunnen collectieven onderling vergelijken met andere plekken in eenzelfde leefgebied. Door een uniforme werkwijze te hanteren, kunnen we landelijk een beter beeld krijgen van de directe effecten en de impact op de lange(re) termijn van het ANLb.

Naar een habitatgerichte monitoring

Collectieven sturen erop om de habitat van een soort kwalitatief te verbeteren door verschillende (bottleneck) factoren aan te pakken. Welke kritische elementen in de habitat zijn bepalend voor het succes van een soort? Kunnen deze worden gestuurd met het beheer? De eerste uitdaging zal zijn om te bepalen hoe op de juiste manier kan worden vastgesteld wat de gerealiseerde habitatkwaliteit is, hoe dit goed kan worden gekoppeld aan

de genomen maatregelen en op welke manier dit ook terug te zien is in het doelbereik en bredere impact van het ANLb.

Door een habitatgerichte monitoring op te zetten en uit te voeren vangen we niet alleen het effect van het ANLb op de doelsoorten, maar kunnen we ook bepalen welke andere effecten het ANLb bereikt. Immers, als een leefgebied van een doelsoort van voldoende kwaliteit en omvang is, dan zullen ook andere plant- en diersoorten hiervan profiteren. Daarnaast biedt monitoring van habitatkwaliteit meer mogelijkheden voor effectief lerend beheer, omdat er beter inzicht is in de (directe) effecten van het beheer en er sneller kan worden bijgestuurd.

Door in te zetten op een monitoring in samenhang maken we het verschil – voor de natuur, de boer, en de samenleving. ■

HET BOERENNATUUR KENNISUUR:

Ecologische kennis voor alle collectieven

In 2024 organiseerde BoerenNatuur acht BoerenNatuur Kennisuren. Met deze webinars van een uur bieden we collectieven, en ieder ander die interesse heeft, meer ecologische kennis aan, die van pas komt in de dagelijkse praktijk van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb). De acht webinars zijn goed live gevolgd en ruim 2700 keer bekeken op YouTube.

In de webinars ging het vaak over ANLb-doelsoorten, zoals de wulp, patrijzen, velduilen, steenuilen, tureluurs en de grote modderkruiper. Experts die jarenlang onderzoek hebben gedaan naar een diersoort deelden hun kennis over hoe je gedrag analyseert van een vogel die een partner zoekt, het vinden van nestgelegenheden, broedgedrag en hoe ze

hun jongen grootbrengen. Wat heeft een bepaald soort nodig aan landschap en natuur? Wat voor soort voedsel en veiligheid heeft de soort nodig om zich succesvol voort te planten?

Andere onderwerpen die in de kennisuren voorbijkwamen, die de collectieven in hun werk kunnen ondersteunen, waren het bepalen van slootpotentie, ecologie

en beheer van de droge dooradering, de kringloopwijzer en gebiedsprocessen.

De onderwerpen zijn zo uiteenlopend als dat het werkveld van de agrarische collectieven breed is. In 2025 gaan we verder met het BoerenNatuur Kennisuur. Onze focus zal liggen op ecologische verdieping van doelsoorten. ■

Kennisuur 'Kringloopwijzer'

Kennisuur 'Wulp'

Kennisuur 'De velduil terug op boerenland'

Kennisuur 'Bepalen slootpotentie'

Kennisuur 'Ecologie en beheer van droge dooradering'

Kennisuur 'Tureluurs, je wordt het er niet van..., maar wel wijzer!'

Kennisuur 'Gebiedsprocessen'

Kennisuur 'Limburgse patrijzen'

Bekijk hier alle
BoerenNatuur
Kennisuren >

Schouwtool zorgt voor beter inzicht in natuurbeheer

Na de lancering van de Schouwtool- en app in november 2023 zijn collectieven hier in 2024 volop mee aan de slag gegaan. Inmiddels gebruikt meer dan twee derde van de collectieven de tool waarmee de schouw digitaal gepland en uitgevoerd kan worden. En de reacties zijn positief!

Onderdeel van de certificering die de veertig agrarische collectieven nodig hebben om het ANLb (Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer) uit te voeren, is dat de deelnemers worden gecontroleerd op het uitvoeren van het beheer. Deze controle wordt veelal uitgevoerd door medewerkers van een collectief door middel van de zogeheten schouw.

Onderdeel van SCAN-ICT

Voorheen vond de schouw vaak plaats op papier, of met Word/Excel documenten. Maar hiermee werden de uitkomsten van de schouw niet in SCAN-ICT (zie kader) geregistreerd. De wens van collectieven om schouw onderdeel te maken van SCAN-ICT heeft daarom eind 2023 vorm gekregen in de Schouwtool- en app. De basis van deze functionaliteit is dat een collectief zelf formulieren

kan samenstellen, en dat een schouwer deze in het veld digitaal kan invullen.

In de Schouwtool selecteren collectieven beheereenheden voor de schouw en wijzen die toe aan schouwers; de mensen die het veld ingaan. Zij kunnen dan de details van de aan hen toegewezen beheereenheid inzien.

Vervolgens vult de schouwer de door het collectief aangemaakte schouwformulieren in de Schouwapp in tijdens het veldbezoek. Wanneer alle resultaten zijn ingevuld, wordt het schouwformulier ingediend bij het collectief en omgezet in een schouwrapport. Die is in te zien door het collectief en door de deelnemer zelf in hun eigen omgeving www.mijnboerennatuur.nl. De schouw-app heeft ook de mogelijkheid voor het toevoegen van foto's, welke buiten de schouwrapporten ook in een apart fotoboek per beheereenheid te raadplegen zijn.

Verbetering op basis van feedback

Sinds de oplevering van de eerste versie van de schouwtool- en app eind 2023 is BoerenNatuur druk bezig geweest met het verbeteren van de tool, mede op basis van de feedback van collectieven die er mee werken. Zo zijn er in 2024 allerlei functionaliteiten aan de Schouwtool en -app toegevoegd: je kunt willekeurige steekproeven nemen, schouwers kunnen hun eigen locatie inzien op de kaart en er is een routeplanner bij gekomen die de schouwer helpt om het juiste perceel te vinden.

Naast de schouw is er ook een grote behoefte om monitoring (registreren van ecologische kwaliteit van een beheereenheid/element) uit te kunnen voeren via SCAN-ICT. De plannen voor het ombouwen van de Schouwtool-en app tot een BoerenNatuur VeldApp waarin ook de monitoring kan plaatsvinden zijn volop in ontwikkeling. ■

SCAN-ICT

SCAN-ICT is een ICT-systeem waarmee collectieven op perceelniveau kunnen registreren welke beheermaatregelen de agrariër of andere deelnemer hier zal uitvoeren. Het systeem is gekoppeld met de ICT-systemen van de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO), waardoor er dagelijks gegevens uitgewisseld kunnen worden. Collectieven gebruiken het systeem onder andere om hun deelnemers en het ANLb in te registreren, subsidieaanvragen in te dienen, de schouw uit te voeren, en hun deelnemers uit te betalen. Ook kunnen deelnemers hun eigen beheer raadplegen in de portal www.mijnboerennatuur.nl.

Het nut van insecten in akkerranden als gewasbeschermer

Collectieven van boeren leggen akkerranden aan om bij te dragen aan een geschikte leefomgeving voor akkervogels zoals patrijzen en geelgorzen. Passende akkerranden hebben echter een nog veel grotere functie, namelijk als thuis voor insecten die natuurlijke plaagbestrijders zijn tegen andere insecten die schadelijk zijn voor gewassen.

Lees meer in het artikel op onze website >

Raymond Klaassen, onderzoeker bij Grauwe Kiekendief Kenniscentrum Akkervogels, legde begin augustus, tijdens een bijeenkomst voor collectieven uit waarom en hoe akkerranden kunnen worden ingezet om insecten te trekken als effectieve gewasbeschermers.

Insectendiversiteit in akkerranden en gewassen

Stap één is om te kijken welke insecten waar voorkomen en waarom. In de Master Thesis van Farah Kootstra keek ze naar het voorkomen van micro-arthropoden, dat zijn mijten en springstaarten, en naar regenwormen, loopkevers en vliegende insecten. Dit onderzoek deed ze in de gewassen bieten en graan en in akkerranden met verschillende resultaten. In gewassen komen weliswaar grote hoeveelheden insecten voor, maar ze zijn vergelijkbaar of van hetzelfde soort. In akkerranden is meer diversiteit te vinden in soorten loopkevers en andere insecten, met grotere soortenaantallen die meer van elkaar verschillen.

De verklaring van deze verschillen komt door de levenscyclus van insecten. In een gewas wordt die cyclus verstoord door bewerkingen zoals ploegen, schoffelen en oogsten. In een akkerrand staat het gewas langer en blijft de grond langer ongestoord. Dit geldt in nog grotere mate als de akkerrand in de winter blijft staan. Daarnaast staan er meer verschillende

soorten flora in een akkerrand dan in een gewas, want elk gras of kruid trekt een andere soorten insecten aan.

Akkerranden en gewassen inzetten om insecten aan te trekken

Meerjarige akkerranden geeft insecten de meeste kans op het voltooien van de levenscyclus. Een eenjarige akkerrand kan dezelfde verstoring ondervinden als met het telen van een gewas het geval is. Meerjarige akkerranden bieden een betere kans voor een geschikt leefgebied van insecten, maar hebben als nadeel dat ze kunnen vergrassen of veronkruiden. Met goed beheer kun je dit risico aanpakken. Verschillende collectieven onderzoeken in de praktijk de beste aanpak.

Naast bestuiving en natuurlijke plaagbestrijding is er nog een reden om de insectendiversiteit op je perceel goed in balans te hebben. Er zijn namelijk sowieso insecten op een perceel, zowel in de grond en op het gewas. Een goede balans op het perceel betekent een mix insecten als predatoren en insecten als voedsel, en een mix van kruipers, vliegers en klimmers. Een goede balans heeft als effect dat er minder of geen insecticide nodig is. En dat is positief, want met insecticide verdrijf je ook de goede insecten wat tot nog meer gebruik van insecticide kan leiden. ■

Bodem in Beeld: reeks video's en podcasts nu te beluisteren

Wat zijn de ervaringen van boeren op het gebied van duurzaam bodembeheer? Bij het project Bodem in Beeld komen boeren aan het woord over de maatregelen die zij toepassen om de bodem duurzaam te verbeteren. Dit is een reeks van zeven korte video's met thema's als bodemleven, bodemstructuur en waterbeheer. In de bijbehorende podcast gaan de boeren dieper in op de materie. Klik op de QR-codes om de video's te bekijken en de daarbij behorende podcast te beluisteren.

Bodem in Beeld volgde verschillende soorten agrariërs, zoals een fruitteler, een bollenteler, een melkveehouder en een akkerbouwer. Er komt een diversiteit aan gewassen aan bod, maar ook een diversiteit aan bodems. Of je nou op klei of op zand werkt: er is voor elke bodemsoort een duurzame oplossing. Met welke uitdagingen hebben boeren te maken en hoe pakken zij die aan? ■

Over de makers

Met deze video's en podcasts hopen de makers andere boeren, telers en tuinders aan te moedigen om ook aan de slag te gaan met duurzaam bodembeheer. De reeks is ontwikkeld in samenwerking met het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, BoerenNatuur, Boerenverstand en Van Tafel naar Kavel.

